

INNHOLD

Prestens ord	2
På jorden et sted	4
Feire Mikkelmesse?! Christward Kröner	5
«La oss gjøre mennesket» Georg Dreissig	11
900-årsjubileet for Kristenretten i Norge John Baum	17
Er Jorden jeg'ets planet? Lars Thor Smith	22
Ny erkeoverlenker Siri Schultze-Florey.....	32
Minneord – Målfrid Hestnes Amundin	34
Bjærken	39
Gravferder	41
Menigheter	43

Prestens ord

Høst

Det er mange fremstillinger av Erkeengelen Mikael; som streng og kampberedt, ikledt rustning og med lanse holdt han dragens motstand i sjakk. Eller ridende foran Kristus på vei til dommen, slik som i Draumkvedet. Og den som veier sjelene ved oppgjørets time.

I epistelen i Kristensamfunnet beskrives det er ny vending for Mikael. Nå gir han menneskene et vink. Hånden som før var strengt rettet mot dragen, blir nå til et vink, en antydning. Deri ligger en åpenhet for menneskene, i deres frihet, om de vil se vinket, og lytte til hva Mikael nå ønsker å formidle; en dypere forståelse av Kristi gjerning og virke.

I sommer var Olsby gård fylt med barn, ungdommer og voksne til leir. Ti dager var vi sammen i et godt fellesskap med sang og lek, latter og glede, men også krangel og tårer var til stede. Ved denne leiren ble det oss - ungdommene som er ledere for barnegruppene og vi voksne - bevisst at det å løse konflikter, det å kjenne på hjemlengsel, det å få kjenne at livet er litt vanskelig at det er viktige erfaringer barna får med seg. Jo, visst har vi løst krangler og konflikter i alle årene. Men likevel ble vi mer oppmerksom og stilte oss spørsmål om barn i dag får nok erfaring på dette feltet i deres hverdag.

For en konflikt, som kjentes sår og vanskelig der og da, ble løst på en god måte. Ungdommene hentet barna som var involvert inn til samtale. Men først ble ansiktene vasket for tårer og svette og sjelene roet ned. Så kunne de i fellesskap

beskrive hendelsesforløpet, hva hendte egentlig. Og denne beskrivelsen var uten å fordømme, uten å tillegge noen skyld, men høre etter hva som ble fortalt. Og i løpet av samtalen kunne de forstå hverandre. Og forståelsen gjorde dem til bedre venner enn de hadde vært før. Både barna og ungdommene gikk rikere på erfaring derfra.

Å løse konflikter er kanskje en dypest sett religiøs handling.

Kornet og frukter modnes i høstsolen. De har vokst i sol og regn, vind og tørke og så kan vi høste modne frukter. Måtte menneskesjelen alltid vokse og modnes i livets sol og regn, i vind og tørke ...

Siri Schultze-Florey

På jorden et sted

Tro ikke frosten som senker en fred
av sne i ditt hår.
Alltid er det på jorden et sted
tidlig vår.

Tro ikke mørket når lyset går ned
i skumringens fang.
Alltid er det på jorden et sted
soloppgang.

*André Bjerke
Prinsessen spinner i berget, 1953.*

Feire Mikkelmesse?! Christward Krøner

Mikkelsmesse er en ganske ny festtid i det kristelige årsløpet, annerledes enn påske og jul, hvor vi kan se tilbake på lange tradisjoner. Mikaelsdagen den 29. september har vært kjent gjennom mange århundrer; erkeengelen Mikaels skikkelse møter oss både i Det gamle og Det nye testamentet, og der spesielt i Johannes' åpenbaring. Han er engelen som med sine skarer renser himmelen idet han fordriver «motstanderen» og englene som følger ham, og kaster dem ned på Jorden. Denne kampen med dragen, som vil sluke barnet som er i ferd med å fødes av den kosmiske kvinnen, dette bildet er kanskje det mest virkningsfulle vi har av Mikaels vesen og virke. Og det har skrevet seg inn i menneskehetens bevissthet.

Først i det 20. århundre får vi tilgang til en omfattende og differensiert kunnskap om Mikaels vesen. Det får vi gjennom Rudolf Steiners antroposofi, og denne kunnskapen kulminerer i “Mikaelsbrevene” (1), som han forfattet til inn i sine siste levedager. Her poengterer han samtidig gjentatte ganger at for å feire en virkelig Mikaelsfest må formene først finnes. Her er det ingen tradisjoner å bygge på. Halvannet år tidligere, i september 1923, hadde Kristensamfunnet mottatt bønnene for Mikaelstiden fra ham.

I det følgende vil jeg forsøke å betrakte enkelte motiver i disse bønnene mot den bakgrunnen av forståelse for

Mikaels vesen som antroposofien gir. Kanskje kan dette peke i retning av et svar på spørsmålet i overskriften.

Mikael blir i årstidsepistelen for Mikaeli i Menneskevielsens handling beskrevet som Kristi strålende ansikt. Han står foran Kristus, slik som han engang stod foran Faderguden. Vi blir gjort kjent med forbindelseslinjer og en utvikling innenfor den guddommelige verden og blir samtidig utfordret til å forstå et vesen i sin samlede skikkelse som et ansiktsaktig uttrykk for et annet vesen. Mikael - hvis navn gjennom hele bønnen overhodet ikke blir uttalt - er vokteren «foran vielsesofferet».

Hvilken følelse fremkaller disse ordene i vår sjel? Kanskje fornemmelsen av terskelen? Kanskje følelsen av en hemmelighet, en gåte som jeg må finne løsningen på, eller en prøvelse som jeg må bestå før jeg får oppleve «det egentlige» umiddelbart.

Her kan vi komme til å føle oss vist tilbake på oss selv, særlig ved «alvoret» som «stråler» ut fra Mikaels vesen. Hvem er jeg, og hvordan er jeg, som våger å nærme meg mysteriet? Kan jeg se på meg selv sammen med Mikael, ærlig, uten å ville forskjønne noe, og også være beredt til å kjempe mot dragekreftene i meg selv?

Mikael trer «de makter som vil fengsle menneskeånden i jordslavelenker, under sine føtter - som er fri for jordtyngden». Sin oppreisthet har han ikke med bistand fra tyngdekraften, slik som vi mennesker, den kommer innenfra. Han har holdepunktet i seg selv. Han er orientert mellom oppe og nede, mellom «Åndens høyder» og «jordens dyp», ved sin egen midtens kraft. Når vi feirer

Mikaelfesten med barn, og vekt-motivet spiller en rolle, kommer vekten i en annen form. Den er stilt inn mellom oppe og nede. En vekt i den loddrette linjen, så å si. Mikael er trofast mot opphavet i det høye og vil samtidig være tilgjengelig for den kjempende menneskesjelen i jordens dyp.

Hvor opplever vi krefter som vil fengsle vår ånd til det jordiske? I den blotte nyttetenkningen? I innsnevringen av vår indre horisont til å gjelde bare rent materielle mål? I det vi vender alle våre tanker kun mot det jordiske? I anvendelsen av ytre eller psykologisk makt for å oppnå egen fordel? Hvordan kunne menneskesjelen bli stor og vid, forbundet med ånden og fri fra lenkene?

Epistelen taler om at i menneskehjertet ligger det en fri kraft som Mikael «henter» frem. Denne frie kraften formår å bære det jordiske i himmelhøyder, slik at det blir lutret og åndsmottakelig. Det er verdt å tenke over at denne frie kraften har sin opprinnelse i hjertet, og ikke for eksempel i hodet eller i magen. Den kommer fra midten og har samtidig en forbindelse til menneskets uropphav, himmelhøydene. Den sanser og veier lyset eller mørket i tankene våre. Den kunne ha noe med vår sannhetsfornekkelse og samvittighetens stemme å gjøre, en sannhetsfornekkelse som ikke viker unna spørsmålet om menneskets hvorfra og hvorhen, om det før-fødselige og det som kommer etter døden, og som heller ikke lar disse spørsmålene i sjelen overdøves av hverdagsstøy, en sannhetsfølelse som daglig tar disse spørsmålene alvorlig: Hvorfor vil jeg leve i dag, og for hva? Nettopp fra evighetens synsvinkel kommer det jordiske frem i sin sanne betydning og blir løftet, så det vesentlige

trer frem, og det uvesentlige skalles av. «Menneske, bli vesentlig» heter det hos Angelus Silesius. (2) Det vil Mikael hjelpe oss til. Da handler det ikke om å vende seg bort fra verden. Tvert imot. Si «ja» til dine jordiske omstendigheter og ta dem på deg, og ta initiativer utfra åndsnærvær. Den frie kraft fra sjelens dyp - som det tales om i Mikaelsbønnen etter Credo, at den er Kristi kraft - kan vekke og impulsere vår beredskap til initiativ, som kanskje sover.

I dag fins det jo så mange grunner til å resignere, til å miste motet og bli grepet av angst og skrekk. For kort tid siden (høsten 2025, o.a.) fant det sted en utveksling av døde i den fryktelige krigen mellom Russland og Ukraina. Tusener av lik ble båret over frontlinjen. Klarer vi å forestille oss det? En avdød person kan vi forestille oss, kanskje to eller tre, men seks tusen? Og alle drept i kamp. Ingen kropp uskadet. Og skadene som avsluttet livene deres, er direkte eller indirekte tilføyet dem av andre mennesker. «Homo homini lupus» (3) - Mennesket er som en ulv mot det andre mennesket. Det i fredstider mest dyrebare gode - livet - blir offer for tilintetgjørende vold. Den som kan drepe mest effektivt, får de høyeste ordener ... Og hvor mange steder foregår det ikke fremdeles krig mellom mennesker, blir det ikke fremdeles forberedt kriger?

Vi er ikke mindre truet på det sjelelige området, som den store økningen av psykisk sykdom viser. Og mye annet kunne nevnes, som kommer frem når vi retter blikket mot nåtidens fenomener. Å holde seg til Mikael under disse omstendigheter betyr å ikke resignere, styrke de indre lyskreftene, erkjenne den egne skyggen og begynne å bearbeide den, å gjøre det man har erkjent som det riktige

og ikke straks gi opp når det mislykkes, reise seg igjen og igjen og slutte seg til motets kilder, f.eks ved hjelp av ordet «Mot er angst som har lært å be.»

Et trofast og regelmessig indre liv i meditasjon og eller bønn, kan bygge broen oppad, hvorfra hjelpende krefter strømmer til oss, uavlatelig. Vi må bare bli oppmerksomme på dem og gjøre oss mottakelige. Hos Rudolf Steiner heter det allerede ved begynnelsen av forrige århundre: «Vi lever i dag i en tid hvor menneskene stadig mer må bli kjent med vesnene i den oversanselige verden om de sjelelig skal klare å mestre livets utfordringer.» (4)

Egentlig handler det vel om å være vennlig innstilt til verden og medmenneskene og slutte seg til små og større fellesskap. Mikkelsmess har egentlig mye med pinsen å gjøre, for gjennom Mikael virker den hellige og helende ånd. Også det blir uttalt gjennom Mikael-bønnen.

Hvem klarer å leve opp til alt det som her er beskrevet? Antagelig de færreste. Er vi villige til å forsøke oss på de første skrittene på denne veien og leve med det ufullkomne, hver dag på nytt? Tro mot Aristoteles' uttalelse: «...hva man må lære for å gjøre det, det må man gjøre, for å lære det»? Da kunne vi kanskje oppleve mangt et nesten umerkelig høytidsøyeblikk i hverdagen, som kunne hjelpe til med å forberede Mikaelsfeststemningen. Det handler om mot, om tillit, om ærlig selverkjennelse. Det gjelder overvinne av angst og lammelse, å komme i gang, trofasthetskraft og det å ta ansvar, og også den individuelle og felles bestrebelse på å fornemme åndens nærvær, Mikael virke. Det gjelder å skape former for sosialt liv med bærekraft for fremtiden i seg.

Alt dette kunne være motiver for en fremtidig feiring av Mikkelsmesse.

Vi kan det ikke ennå, men vi kan prøve.

Christward Kröner

f. 1963, prest i Berlin, fra juni 2026 Erkeoverlenker.

1 Rudolf Steiner: Anthroposophische Leitsätze, GA 26, Dornach 1982.

2 Angelus Silesius: Cherubinischer Wandersmann, Stuttgart 1984, s. 76.

3 Den latinske setningen stammer opprinnelig fra en komedie av Titus Maccius Plautus (ca. 254-184 f. Kr.).

4 Rudolf Steiner: Ein Weg zur Selbsterkenntnis des Menschen, GA 16, Dornach 2004, s. 47.

Oversatt fra Die Christengemeinschaft 9/2025 av Kjersti Kløften

«La oss gjøre mennesket» Georg Dreissig

Et friskt blikk på skapningen

Å leve i Guds skapning

Mennesket var ikke det første Gud skapte, men det var målet for skapelsen. I fem dager kalte Han først andre vesener inn i tilværelsen. Hele denne virksomheten siktet mot at mennesket skulle tre frem som den som «skal» med alt annet, som Martin Buber oversetter menneskets oppdrag fra Skaperen. Men det betyr at på den sjette skapelsesdagen var allerede en hel krets av vesener forsamlet. Denne dagen går Skaperen til verket på en annen måte enn dagene før. Hittil hadde han latt skaperordet lyde ut fra egen vesensfullmakt - «Gud sa» - men nå trekker han andre med og kaller dem til å ta del i den siste skaperakten: «Gud sa: La oss gjøre mennesket!» Hvem er det som får denne oppfordringen? Hvem er det som skal tre inn i det guddommelige verket på den sjette dag og ta del i menneskets skapelse?

Hvem ellers skulle det være enn de som allerede på Guds ord var blitt til! Det fryder meg å tenke på at alle skapninger som til da var kalt inn i tilværelsen, blir oppfordret til å være med: lys og mørke, himmel og jord, vann og land, planter og fruktbærende trær, sol, måne og stjerner, fisker og fugler og alle landdyr. De danner den livfullt virkende, pulserende, åndende omkrets som mennesket trer ut fra og inn i tilværelsen ved. At mennesket trer inn i skapningen, betyr da: Det trer inn i denne virksomme, skapende omkrets, som ennå idag omslutter oss og arbeider for oss og på oss og henimot oss. Vi lever i Guds skapning, og denne skapning er ikke avsluttet, men en viderevirkende omhylling av vår mennesketilblivelse. At skapningen og dens skapninger ikke ganske enkelt eksisterer for seg selv og ved

siden av oss, men står i et søskenlikt forhold til oss, at de meddeler seg til oss, blåser på oss, lyser, glitrer, synger for oss - det forstår barna bedre enn de voksne. Men hvis vi lar oss belære av virkeligheten, er det ikke så vanskelig å tenke seg. Hermann Hesse har det som tema i diktet *Manchmal*:

Manchmal wenn ein Vogel ruft
Oder ein Wind geht in den Zweigen
Oder ein Hund bellt im fernsten Gehöft,
Dann muss ich lange lauschen und schweigen.

Noen ganger når en fugl lokker
eller en vind beveger seg i grenene
eller en hund bjeffer langt borte,
da tier jeg og lytter lenge.

Meine Seele flieht zurück
Bis wo vor tausend vergessenen Jahren
Der Vogel und der wehende Wind
Mir ähnlich und meine Bruder waren.

Min sjel flyr tilbake,
tusener av glemte år tilbake
hvor fuglen og vinden lignet meg
og var mine brødre.

Meine Seele wird ein Baum
Und ein Tier und ein Wolkenweben.
Verwandelt und fremd kehrt sie zurück

Min sjel blir et tre
og et dyr og drivende skyer.
forvandlet og fremmed vender
den tilbake

Und fragt mich. Wie soll ich Antwort geben?

og spør meg. Hvordan kan
jeg svare?

Når noe virker innlysende på oss, da har vi lært av solen og stjernene, når vi vil grunnfeste oss, har vi lært av trærne, når vi ønsker å utfolde oss, av blomstene. Språket er fullt av henvisninger til den levende, skapende forbindelsen med de andre vesnene og det de bevirker i oss.

Betydningen av å se

Skapelsesberetningen forteller oss om alt som ble kalt frem gjennom gudsordet, men ikke bare det; hver gang blir det tilføyet «Og Gud så at det var godt». Dette er også en del av skapelsen at den som kaller inn i livet, følger det skapte med deltagelse og oppmerksomhet, holder øye med det, overlater det ikke bare til seg selv, men følger årvåkent med på den videre veien. Et dikt av Hilde Domin handler om betydningen av dette blikket:

Es gibt dich

Du fins

Dein Ort ist
wo Augen dich ansehen.
Wo sich die Augen
treffen, entstehst du.

Ditt sted er
hvor øyne ser deg.
Hvor øyne møtes, skapes du.

Von einem Ruf gehalten,
immer die gleiche Stimme,
es scheint nur eine zu geben,
mit der alle rufen.

Holdt av et rop,
alltid den samme stemmen,
det fins visst bare én,
som roper gjennom alle.

Du fielest,
aber du fällst nicht.
Augen fangen dich auf.

Du falt,
men du faller ikke.
Øyne fanger deg opp.

Es gibt dich,
weil Augen dich wollen,
dich ansehen und sagen,
dass es dich gibt.

Du fins,
for øyne vil deg,
ser på deg og sier
at du fins.

Å være oppmerksom på hverandre er noe ganske underfullt, en samtale uten ord, en måte å knytte forbindelser, føle og ta ansvar for hverandre. Det gjelder blant mennesker og i forhold til andre jordiske medskapninger.

I det følgende har jeg lyst til å gi et eksempel som kanskje kan inspirere til å gjøre et slikt forsøk selv. Det kan gi oss en anelse om hvor inderlig sammenflettet alle Jordens skapninger er: Vi slår fast: Det er et tre. Men vi kan gå videre og spørre: Et tre, hva er det? Eller til og med: Hvem er du, tre? Hva sier du om deg selv, og hva sier du om meg? Etter hvert står vi fordypet i stille samtale. Her kan vi antyde hva som kan komme frem i en slik betraktning. Vi ser at her har vi et vesen som søker feste i to retninger; med rotnettet i jorden og forgreningen i himmelen. Vi ser et vesen som

forvandler seg mens det vokser, som ikke bare blir stadig større, men som også forandrer skikkelse; annerledes i kim enn i stamme og gren, igjen annerledes i blad, og helt annerledes i blomstring og fruktdannelse. Et vesen som bærer frukt som skal føre arten videre, men som også blir til næring for andre. Disse andre er ukjente, og hva frukten blir til i dem, er ukjent. Denne gaven til verden er samtidig avslutningen på utviklingssyklusen, en hendøen. I frukten forgår vesenet som har utfoldet seg gjennom mange forvandlinger, det gir seg hen, og idet det faller ut av denne tilblivelsen i den ytre verden, blir det tatt opp i en ny tilblivelsessyklus. Voksende og visnende er det innhyllet i verdens vekstkrefter, båret og holdt av dem.

Hvem er det vi her har snakket om, treet og jeg? Om treet? Om meg? Historien det forteller om sin vekst, gir impulser til hvordan jeg selv kan stille meg inn i livet, sette meg i forhold til verden og til skaperkreftene. Hvordan klarer jeg å slå rot både i jorden og i himmelen? Hvilke forvandlinger går jeg gjennom? Hva er det som gjør mitt liv fruktbart utover meg selv? Og er det viktig at jeg vet hvem som tar imot impulser til liv og utfoldelse fra mitt virke?

Endelig: Kan jeg føle at mitt livs frukt blir opptatt av en jordbunn, som bærer meg og holder meg, hvor den får hvile, for til slutt å utfolde seg på nytt?

Kristi øye-blikk

I tillegg til opplevelsen av at vi lever i en skapning som fortsetter å danne oss, som vil vekke vekstimpulser i oss, kan den andre opplevelsen komme, den av Skaperen som ser oss. Å bli bevisst denne kjensgjerningen kaller vi «jordmodning». Mennesket er modent for jordlivet når det føler Skaperens blikk hvile på seg. Kultisk finner dette sitt uttrykk i konfirmasjonens sakrament, som stiller ungdommene

direkte overfor den nærværende Kristus og maner dem til å føle og aldri glemme viktigheten av dette øyeblikk. Fra denne opplevelsen kan det strømme trøst: Det fins øyne som ser deg! Men dermed er det ikke gjort. Idag oppfordrer skapervesnene oss på nytt til å ta del i deres «La oss...». Vi skal ikke bare føle oss omsluttet av Guds blikk, men øve intensivt på å se hverandre. Vi skal erkjenne det andre mennesket som et bilde av Gud: «Så alvorlig som mulig, så sterkt som mulig, så forståelsesfullt som mulig», som Rudolf Steiner uttrykker det. Det skuende blikket får skaperkvalitet, følger nøye med på det som vil utfolde seg. Impulsen til en slik skuen arbeider nattens engler inn i våre sjeler; de gjør det under ledelse av formens ånder, det hierarkiet som i Genesis bærer navnet Elohim; skaperguddommens navn. Vår skuen våkner for det som lever og vil utvikle seg i det andre mennesket, og som medskapende vesener, som del av skapningen, vet vi at vi er medansvarlige. Vår skuen våkner også for hvordan skapervesnene selv ser på oss. Hvordan skuer da skapervesnene oss? De har fra urbegynnelsen det tilblivende, det mulige, fremtidsmålet for øyet, som lyser over alt uferdig som dyp virkelighet. De har jo skapt oss av det beste de rår over, og de gjør det fremdeles, så vi kan komme videre og bli stadig mer fullkomne mens vi mottar en skatt av gaver. Det som ikke er, er allikevel, det må bare gripes, og det vil bli grepet. Derfor er skapningen som virker på oss gjennomstrømmet av tillit, håp og himmelsk glede. Det er atmosfæren som vi lever i, hvor vi blir til og forvandler oss, sammen og for hverandre, skapningen som vi er innbudt til å virke med på: «La oss ...!»

Den verden som vi lever i

Fra skapningens beskyttende moderskjød strømmer uavlatelig krefter som vi behøver i vår utvikling. Å bli vår disse

kreftene og motta dem bevisst og dypt er vår gjerning. Det har Paul Celan gitt uttrykk for i sin salme som begynner slik:

Niemand knetet uns wieder
aus Erde und Lehm,
niemand bespricht unseren Staub.
Niemand.

Ingen former oss igjen
av jord og leire,
ingen snakker om vårt støv.
Ingen.

Gelobt seist du, Niemand.
Dir zulieb wollen
wir blühn.
Dir
entgegen.

Lovet være du, Ingen.
Til din ære vil
vi blomstre.
Henimot
deg.

Her gjør han en fin iakttagelse: Istedenfor å bli formet av støv, inntreer en ganske annen aktivitet; blomstringen. La oss spørre blomstene hva det er for en aktivitet! La oss så forsøke å utvikle en fornemmelse for solkreftene, som innhyller oss og ønsker å bli opptatt av oss for å kunne virke! Paulus sier til athenerne om vårt forhold til Kristus: «I ham lever og vever vi og er vi». (Apg 17). Det gjelder også idag for oss.

Jeg stiller meg inn i denne solgjennomstrålte verden og lytter. Jeg lytter til vesenene som omgir meg, som viser meg tillit, meddeler seg til meg, impulserer og ernærer og utfordrer meg, som ser meg, bærer og holder meg og som ønsker å bli sett, båret og holdt av meg. Jeg vil styrke fornemmelsen i meg for deres tillit, deres håp, deres fremtid - og deres glede over skapningen menneske. I mennesket kan de konsentrere det beste deres vesen har å gi, for at himmelens krefter ved mennesket kan stråle frem stadig klarere, mer fargerikt og selvløst. Det kan vi være med på. Det er skapningen i dens egentlige virkelighet, dens sannhet, skapningen som vi lever i.

Oversatt fra Die Christengemeinschaft 3/2025 av Kjersti Kløften

Veien til grunnleggelsen av Kristensamfunnet i Norge del 2

900-årsjubileet for Kristenretten i Norge

John Baum

Høydepunktet i Christian Sundt Smits juridiske karriere var da han, som konstituert fylkesmann for Hordaland, statens øverste representant i fylket, tok imot kong Haakon i Bergen og fulgte ham til feiring av 900-årsjubileet av Kristenretten i Norge. Feiringen fant sted på Olsokdagen 1924 i Moster, en øy i Bømlo kommune i Sunnhordland.

Kongen kom til Bergen dagen før: *«Det var mødt frem mange mennesker paa jernbanestationen igaaraften, da kongen kom med Kristianiatoget' [. . .] Paa stationen var framforalt borgermester Lie, knt. [konstituert] fylkesmand Smit og opdagelseschef Per Andersen. Toget var i rute. Kongen [. . .] kjørte i en 2den classes kupe.»* (Bergens Aftenblad, 29. juli 1924).

Kristenrett

I år 1024 var Olav den hellige, sammen med en engelsk biskop, til stede da kristenretten ble vedtatt ved Moster-tinget i 1024: *«Biskop Grimkjell var altså ein sentral person i arbeidet med kristenretten på Moster. Han var av engelsk opphav. [...] Kristenretten i Den eldre Gulatingslova, [...] som i dag er ei viktig kjelde til Olav sitt lovarbeid, har klar tilknytning til engelsk rett i samtida.»* (Professor Jørn Øyrehagen Sunde, *Kristenretten på Moster 1024 – Byrjinga på ein 250 år lang riksbyggjingsprosess*, *Luthersk Kirketidende* nr 2, 2024).

Innføring av kristenrett ble et avgjørende juridisk og menneskelig vendepunkt. Tidligere hadde Olav den hellige

vært en kriger. Det gjaldt å være den sterkeste. Med innføringen av kristenretten var det ikke nødvendigvis styrke som ga rett. Kristenretten innførte en viss plikt til å hjelpe selv de svake. *«Olav den hellige bidro sterkt til kristningen av Norge. Ved tingmøtet på Moster i 1024 fikk Norge trolig en riksomfattende kirkeorganisasjon med kirker og prester, en kristen rettsordning, [. . .] og fremfor alt forbud mot all annen religionsvirksomhet. [. . .] Dåp, faste og gravlegging i vigslet jord ble innført, og ved unnlatelse av dette kunne man få eiendommen sin konfiskert og bli forvist til hedensk land. Det ble heller ikke lenger tillatt å sette ut uønskede barn for å dø.»* (https://snl.no/Olav_den_hellige)

Feiring av 900-årsjubileet

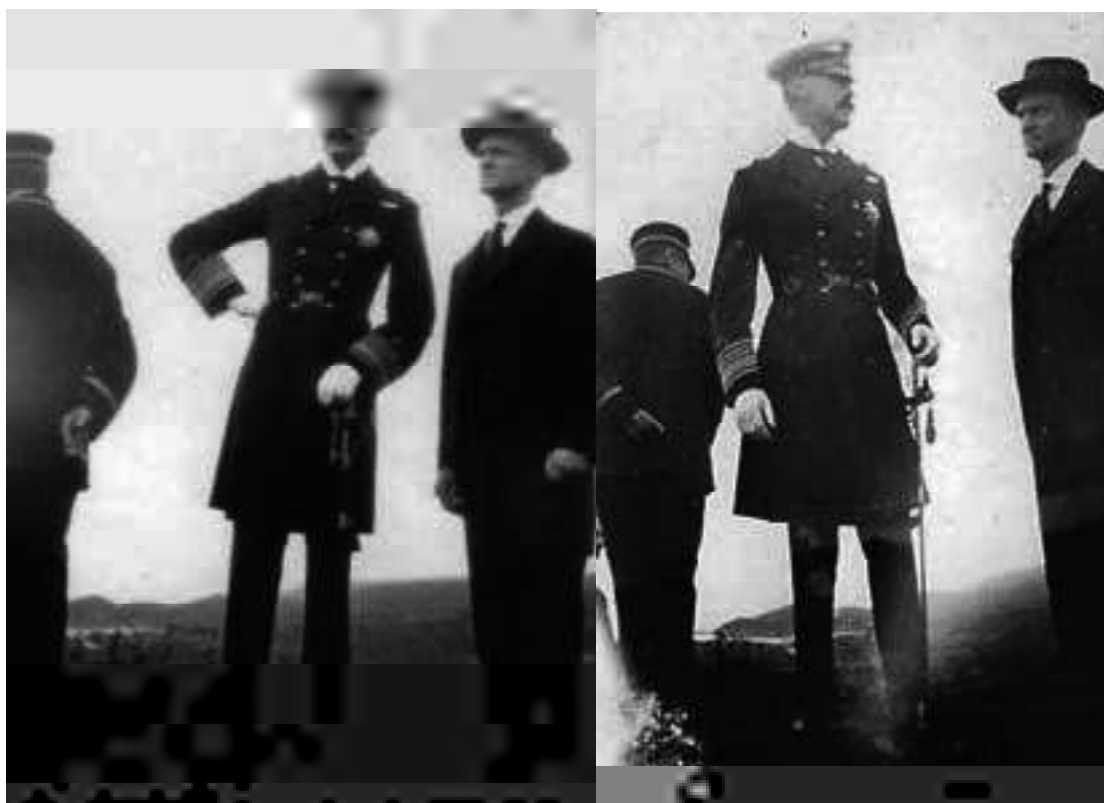
Kong Haakon går i land på Moster 29. juli 1924, etterfulgt av Christian Smit (øverst i trappen) Foto: Moster 2024.

«Mindehøitideligheten på Moster blev en straalende festlighet. [. . .] Tidlig om morgenen Olsoksdagen kom Stavangerske Dampskibsselskaps «Kong Haakon» fra Bergen, fullastet med passasjerer og med Norges konge om bord.» (Stavanger aftenblad, torsdag 31. juli 1924).

Om formiddagen ble et stort steinkors avduket av kongen, etterfulgt av en festgudstjeneste i Mosters gamle middelaldersteinkirke. Etter taler og foredrag ga Moster kommune festmiddag i hjemmet til bankkasserer G. M. Gerhardsens. Etter at verten og ordføreren hadde ønsket Kong Haakon velkommen, var det tid for hovedtalerne:

«Festkomiteens formand, sogneprest Landmark, pekte paa den stille, men store gjerning kristendommen har gjort i vort folk, og fremholdt den betydning det har at statsmagten, regjeringen og storting stiller seg til vern om kristendommen i vort land. [. . .] Fylkesmand Smit svarte og fremholdt at statsmagterne i grunden kan gjøre svært lite. Men finder fattig tiggergangsfolk, som hungrer og tørster efter livets sandhet, saa vil det vinde frem til de kræfter som bærer gennem livets strid og kan skaffe det norske folk den plads det skal ha.» (Stavanger aftenblad, 31. juli 1924). En annen avis oppsummerte hovedtalerne ved middag: *«Festkomiteens formand, pastor Landmark, talte for statsmagterne. Fylkemanden i Hordaland svarte med en skaal for det norske folk.» (Dagen 30.7.1924).*

Christian Smit talte ikke for statsmyndighetene, som han representerte. Han talte om hva alle kan gjøre: Søke i sitt indre for å finne frem til de krefter som bærer et menneske gjennom livets utfordringer. Mange prester var invitert, og de fleste ville tale til kongen. Til slutt var kongens tålmodighet oppbrukt. Han reiste seg og sa at hans folk venter. Kongen gikk, og dessert og kaffe var igjen. Ingen ved bordet kunne røre dem. De forble ikke urørt lenge: *«På Moster vart der ete karamell-pudding og drukke på oppetter-varmd kongekaffi i fleire dagar etterpå.» (Birger Røksund, Da kong Haakon kom til Moster, i Glor og oska, Worum Trykkeri A/S, Haugesund, 1984.)*

Kong Haakon og Christian Smit med adjutanten, Moster 29. juli 1924. Fra Christian Smits fotoalbum.

Kong Haakon ble fulgt hele dagen av Christian Smit. De må ha snakket en del. Bare én mulig replikkveksling er bevart, som Arild Smeby ble fortalt da han var ung: *«Kong Haakon: «Jeg er slu nervøs, jeg, Herr Smit. Er De? Nei, svarte Smit.»* Kong Haakon satt på «Kongetribune» gjennom hele utendørsarrangementet, som ble avsluttet med en konsert.

*Kong Haakon på kongetribune.
Foto: A. Wallevik/Digital/Museum.*

«Olsokstemna avsluttedes ved 8-tiden om kvelden, og like efter avslutningen gik kongen om bord i «Kong Haakon», som saa i det vakreste sommervær la ut fra bryggen». (Stavanger aftenblad, torsdag 31. juli 1924). Smit var med kongen på skipet til Bergen.

En lang, indre reise

Mye skjedde for Christian Smit tidlig i 1920-årene. Da han hørte om grunnleggelsen av Kristensamfunnet i 1922, reiste han til Stuttgart for å oppleve det selv. *«Jeg tror jeg må ut på en lang reise»* sa han en kveld til sin hustru, Lily. Det var kveld, og han gikk ut. Senere lette hun og fant endelig Christian til slutt. Han satt og røykte pipe og leste en bok av Rudolf Steiner. *(Arne Smit til John Baum 2001).*

Beslutningen var tatt. Christian avviklet advokatpraksisen sin og begynte en lang indre reise, og Lily fulgte trofast med. Høsten 1925, reiste Christian Smit til Stuttgart og begynte på Kristensamfunnets presteseminar.

Christian Smit (til høyre) i Stuttgart, juni 1926. Smits fotoalbum.

Er Jorden jeg'ets planet? Lars Thor Smith

Årstiderne har en indflydelse på udviklingen af menneskets Jeg-kræfter

I moderne astronomi ses Jordkloden som blot et enkelt lille støvkorn i et univers, der består af millioner af galakser. Disse galakser indeholder igen milliarder af stjerner. Hvilken betydning kan vores lille Jord have i den sammenhæng? Spirituelle opfattelser af tilværelsen har ofte haft en helt anden opfattelse af tilværelsen og har sat Jorden først i et verdensbillede, hvor vores planet var nederste del af et hierarki af åndelige væsener, som så manifesterede sig i de enkelte planeter i vores solsystem. Jorden blev så at sige opfattet som selve skabelsens midtpunkt og udspring, og mennesket som et under, der var genstand for de øvre åndelige verdners udelte interesse. Denne tankegang blev kaldt for et *geocentrisk* verdensbillede og blandt andet astronomen Tycho Brahe og N.F.S Grundtvig var tilhænger af et sådant system.¹

Rudolf Steiner, skaberen af antroposofien, har formidlet disse tanker i en moderne form. Tager man konsekvensen af nogle af Steiners tanker, så kan man nå til den opfattelse, at Jordkloden virkelig kan opfattes som selve planeten, hvor menneskets *jeg* har mulighed for at udvikle sig. Antroposofien opfatter det menneskelige «jeg» som det yngste af menneskets væsensled. Det vil sige, at vores fysiske legeme, livskraft og sjæleliv er påbegyndt og udviklet på andre planetære tilstande (som antroposofisk kaldes for Gammel Saturn, Gammel Sol og Gammel Måne),

men først på Jorden har det været muligt at udvikle jeg'et. Denne mulighed har også at gøre med den astronomi, Jorden er bygget op efter. Det vil sige, at de astronomiske forhold, Jorden er underkastet, har en forbindelse til de evner, planeten har for at udvikle jeg'et! Et af disse forhold er fænomenet årstiderne: Hvad er den astronomiske forudsætning for at mennesket kan opleve årstiderne? Det er Jordklodens hældning på sin nord-syd-akse i forbindelse med dens rotation om Solen.

Ellipse-bevægelser

Ifølge astronomen Johannes Keplers første lov om himmellegemernes bevægelser kredser planeterne ikke i cirkler, men derimod i ellipser. Dette indebærer f.eks. at en planet i sit kredsløb om Solen i løbet af sin bane ikke til stadighed befinder sig lige langt fra Solen, men på et tidspunkt befinder sig i perihelion, den nærmeste afstand til Solen, og aphelion, den fjerneste afstand. For Jordens vedkommende er det omkring 147 millioner kilometer ved perihelion og 152 mill. km ved aphelion.

Jordklodens hældning og dens rotation om Solen gør tilsammen, at årstiderne kan opstå på de dele af Jordkloden, hvor hældningen får en egentlig indflydelse, nemlig indenfor visse grader af Den Sydlige og Nordlige Halvkugle. På polerne og omkring Ækvator er der jo ingen årstider. Der fandtes en model af Jordens kredsløb omkring Solen på Munch-museet i Oslo, og ved at se sådanne modeller kan det gå op for én, at jordens kredsløb og hældning er koordineret på en sådan måde, at hældningen især omkring «yderpositionerne», altså sommer og vinter, bevirker at Jordens halvkugler ikke ligger vinkelret på Solen

og derfor bestråles forskelligt. Ved jævndøgn vender halvkuglerne lige meget mod Solen, så dag og nat er omtrent lige lange. Men hvilken indflydelse skulle denne hældning have på vi menneskers *jeg-kræfter*?

Hvad er årstider?

For naturvidenskaben hænger årstiderne primært sammen med Solbanens deklination, altså dens vinkelakse i forhold til horisonten, som så forår og sommer «trækker plantedækket efter sig». Udfra dette synspunkt er årstiderne altså alene et spørgsmål om skift i temperatur- og meteorologiske forhold. Det bliver koldere på Jorden i løbet af efterår og vinter, vejret ændrer sig, og trykforhold stiger muligvis også. Men bortset fra den psykologiske indflydelse disse ændringer måtte have på mennesket, så har vi ifølge naturvidenskaben som mennesker i øvrigt ikke nogen sammenhæng med årstiderne.

Antroposofiens beskrivelse af årstiderne

For Rudolf Steiner var Jorden et levende, åndende væsen. Han forbandt dette liv med et konkret «jordåndedræt», dog ikke et fysiologisk åndedræt, men et sjæleligt-åndeligt. Steiners hypotese var, at Jordkloden åndede sin sjæl ind og ud af kloden, og at efterår og vinter på Jordens halvkugler svarede til indåndingen, mens forår-sommer var en udånding. De årstider, der udspiller sig på den Nordlige og Sydlige Halvkugle skulle altså ifølge Steiner være et resultat af denne «kosmiske åndedrætsproces». Det kan være vanskeligt at dokumentere den nævnte hypotese af Rudolf Steiner; alligevel vil man, hvis man søger grundigt nok, finde at den har fortilfælde i idèhistorien, blandt andet hos Platon, Aristoteles, Leonardo da Vinci, Goethe – og i

moderne tid James Lovelock, som i 1970'erne blev verdensberømt med sin Gaia-hypotese, som anser Jordkloden som et levende øko-system. Men finder årstiderne blot sted *udenfor os*, uden at mennesket selv er involveret?

Antroposofisk Sjælekalender

Rudolf Steiner har skabt et værk, som han kalder for *Antroposofisk Sjælekalender*. I grunden er det en spirituel tolkning af årets 52 uger. Her spiller årstidernes skift en afgørende rolle. Vigtigt i denne sammenhæng er, at man kan kalde Sjælekalenderen for en *almanak over jeg-tilblivelsen i løbet af årets gang*. Hvordan dét? Det skyldes, at menneskets indre liv, de følelser og fornemmelser og åndelige erkendelser, vi kan gøre os, i denne kalender bliver forbundet med årstiderne. I ugeversene i *Sjælekalenderen* finder vi en opfattelse af Jeget, der ofte adskiller sig ganske betydeligt fra den, der gælder for naturvidenskaben på mange psykologiske/psykiatriske områder, og som også adskiller sig fra forskellige sociologiske måder at se på mennesket. Ofte repræsenterer disse opfattelser en *statisk* Jeg-opfattelse. Denne Jeg-opfattelse er knyttet til en bestemt identitet, som vi har fået igennem arv og miljø, og som stort set forbliver den samme livet ud. Vi kan i denne sammenhæng ikke gå nærmere ind på de enkelte vers i Sjælekalenderen, men vi kan sige, at vi her istedet for en statisk Jeg-opfattelse, finder en *dynamisk* Jeg-opfattelse. Årstiderne er ifølge Sjælekalenderen bestemt af en ganske særlig rytme, som muliggør, at mennesket i løbet af årets mørke del – efterår og vinter – i højere grad udvikler «*selvbevidsthed*», for i årets lyse del – forår og sommer – i højere grad at leve i en form for «*naturbevidsthed*». I løbet

af naturbevidstheden lever vi i højere grad med i naturens ydre processer og kredsløb, vi bliver i kraft af vort sanseapparat «en del af naturen». Mens vi med selvbevidstheden gradvis bliver mere «indadvendte» og lever videre uden den stærke ydre bevidsthed om naturen. Foråret og sommerens «naturproces» er også en del af Jeg'ets tilblivelse, ligesom efteråret og vinterens «indadvendthed» er noget, vi som Jeg'er kan følge med ind i. «Jeget» i disse vers opfattes som noget dynamisk, der kan folde sig ud i og blive ét med hele verden (i løbet af forår og sommer), såvel som det kan trække sig sammen i sit eget centrum (i løbet af efterår og vinter). Dét at Jeg'et muligvis har sådan et dynamisk væsen gør også en dybere opfattelse af mennesket mulig, hvor der opstår en forbindelse til den ydre natur.

Meditationsøvelse fra Steiners helsepædagogik

I Rudolf Steiners helsepædagogiske kursus giver han en punkt-omkreds øvelse til de mennesker, der arbejder med handicappede. Øvelsen består i, inden sengetid at nære tanken «Gud er i mig». På den vej kan Gud findes som indre kerne i det enkelte menneske. Den anden del af øvelsen består i om morgenen at bære tanken «Jeg er i Gud» med sig. Dette er den anden del af Guds-oplevelsen. Her opleves omgivelserne som en ligeså stor og væsentlig del af guddommen – og af mennesket selv! Det, vi møder igennem andre mennesker, er en ligeså stor del af guddommen, som den guddommelige gnist, vi finder i os selv. Dermed ser vi, at den rene «punkt»-formede opfattelse af Jeget er en ufuldkommen opfattelse. For Jeget – guddomsgnisten – finder vi ikke alene i den indre verden; vi finder den ligesåvel i omkredsen ude i verden blandt andre mennesker.

Også i astrologien finder vi denne «dobbelte» opfattelse af Jeget. Der angives menneskets væsenskerne som et Sol-symbol, en kreds med et midtpunkt i. Dette er et ældgammelt symbol, som også er del af f.eks. helleristninger.

Vi'et – et indvielsessted

Har opfattelsen af årstiderne som forbundet med vores Jeg-udvikling også spillet en rolle for de gamle vikingers gudetro og indvielsesritualer? Hvis man kigger på oprindelsen til dette ord «vikinger», som betegner en række folkeslag i sen jernalder, folk, der drog på erobringstogter især i Østersø-området, til De Britiske Øer og gennem Rusland til Sortehavet, så mener man, det kan stamme fra vig el. norsk vik, som er en indsejling af en art, en lille bugt. Men vi'et i ordet vi-kinger betegner også en gammel viden eller visdom, som de førkristne folkeslags indviede i de nordiske områder, hvor dyrkelsen af guden Thor fandt sted, var i besiddelse af. Thor blev betragtet som «Jegets gud», hvis aktivitet genfandtes i blodets puls. Udtrykket «vi» kommer af det norrøne vé eller vigja, som er beslægtet med tysk *weißen*, en substantivering af et adjektiv for «hellig». Et *vi* var ifølge ordbogen «et fritliggende sted som i den gamle nordiske religion blev brugt som helligdom og offersted». Vi kender lignende ord, der indgår i «ind-vielse», «at blive viet» og «at vie sig til noget.»

Ejnar Dyggve og Holger Møllerup

Lad os kigge lidt teknisk på Jordens nord-syd-akses hældningsgrad! Den er på omkring 23,5 grader med planeten den roterer om Solen. Jordaksens hældning varierer mellem 22,1 grader og 24,5 grader og forandrer sig med en periodicitet på ca. 41 000 år. Men er der noget særligt forbundet

med dette gradtal på 23,5 (egentlig 23,3 som et gennemsnit af 22,1 og 24,5) grader? Er det en vinkel, der har en særlig betydning?

Da arkitekten, arkæologen og byplanlæggeren Ejnar Dyggve (1887–1961) fra Nationalmuseet i København i 1940'erne skulle undersøge de vikingeanlæg i Jelling ved Vejle, som ligger i forbindelse med Jellingestenene (ofte kaldt for Danmarks dåbsattest), og som almindeligvis bliver kaldt for et stenskip, hvor man mener, at vikingernes høvdinge er blevet begravet, så fremsatte han på baggrund af de forskellige kampestens placering *«den teori, at stenene oprindeligt havde formet et trekantet vi; altså et helligt sted i vikingetidens førkristne religion, hvor man udførte rituelle handlinger. I den brede ende skulle dette hellige sted være afsluttet af Nordhøjen.»* 2 og billedet 5

Ofte ser man, at kirker er blevet bygget på sådanne stenskibe. Det er årsagen til, at man taler om «kirkeskibet» og placerer et skib i den del af kirken.

Den danske ingeniør og højskolemand, Holger Mellerup (1924-1991) er i sin geniale bog *Jellingstenen* gennem minutiøse kunstneriske studier af Jellingstenen, sammenholdt med et studie af blandt andet Ejnar Dyggves arkæologiske forskning af netop «vi'et», inde på, at «viet», de indvielsessteder, som vikingerne benyttede, var udformet i en bestemt vinkelafstand på 23,27 grader, og at denne vinkel også er lagt ind i Jellingstenens udformning. Mellerup mente, at denne hældning havde magiske egenskaber, og gjorde det muligt at indvie mennesker til Jeg-kraftens fødsel i deres indre. De indviede blandt vikingerne vidste, at hemmeligheden bag Thors virksomhed

som Jegets engel var forbundet med noget ganske bestemt, nemlig med den hældningsgrad, der satte Jordkloden istand til at blive et indstrømningssted for de kræfter, der ikke var blevet udviklet i de tidligere planetære tilstande af Jorden. Og denne hældnings-grad er de gennemsnitligt 23,5 grader, der, som vi har set, udgør forudsætningen for at vi i de tempererede egne kan opleve årstiderne! Jordens hældnings-grad er en jeg-skabende faktor. De 23,5 grader er dermed det hemmelighedsfulde talforhold, der er forbundet med jeg-indstrømningen.

Oplevelsen af årstiderne som en vej til Kristus

Årstiderne er altså forudsætningen for den egentlige jeg-oplevelse på Jorden. Hvis ikke disse årstider eksisterede, så ville mennesket på Jorden ikke i samme grad kunne udvikle en jeg-oplevelse. Når jeg skriver «jeg-oplevelse», så er der ikke tale om hverdagsjeget, men om en dynamisk jeg-oplevelse. Denne jeg-oplevelse er nært forbundet med Kristus som Jordens ånd. Da lederen af Kristensamfundet for religiøs fornyelse (en kristen bevægelse initieret af Rudolf Steiner) Friedrich Rittelmeyer spurgte Rudolf Steiner, hvordan det var muligt at nå til en mere bevidst forbindelse med Kristus, svarede Steiner: Igennem en inderlig oplevelse af årstiderne! Årets gang er i kvintessensen af sin samlede cyklus udtryk for intet mindre end noget, der er mere end summen af alle årstiderne tilsammen: Et væsen; Kristus som Jordklodens ånd.

Menneskets «Jeg» er tænkt af Formens ånder

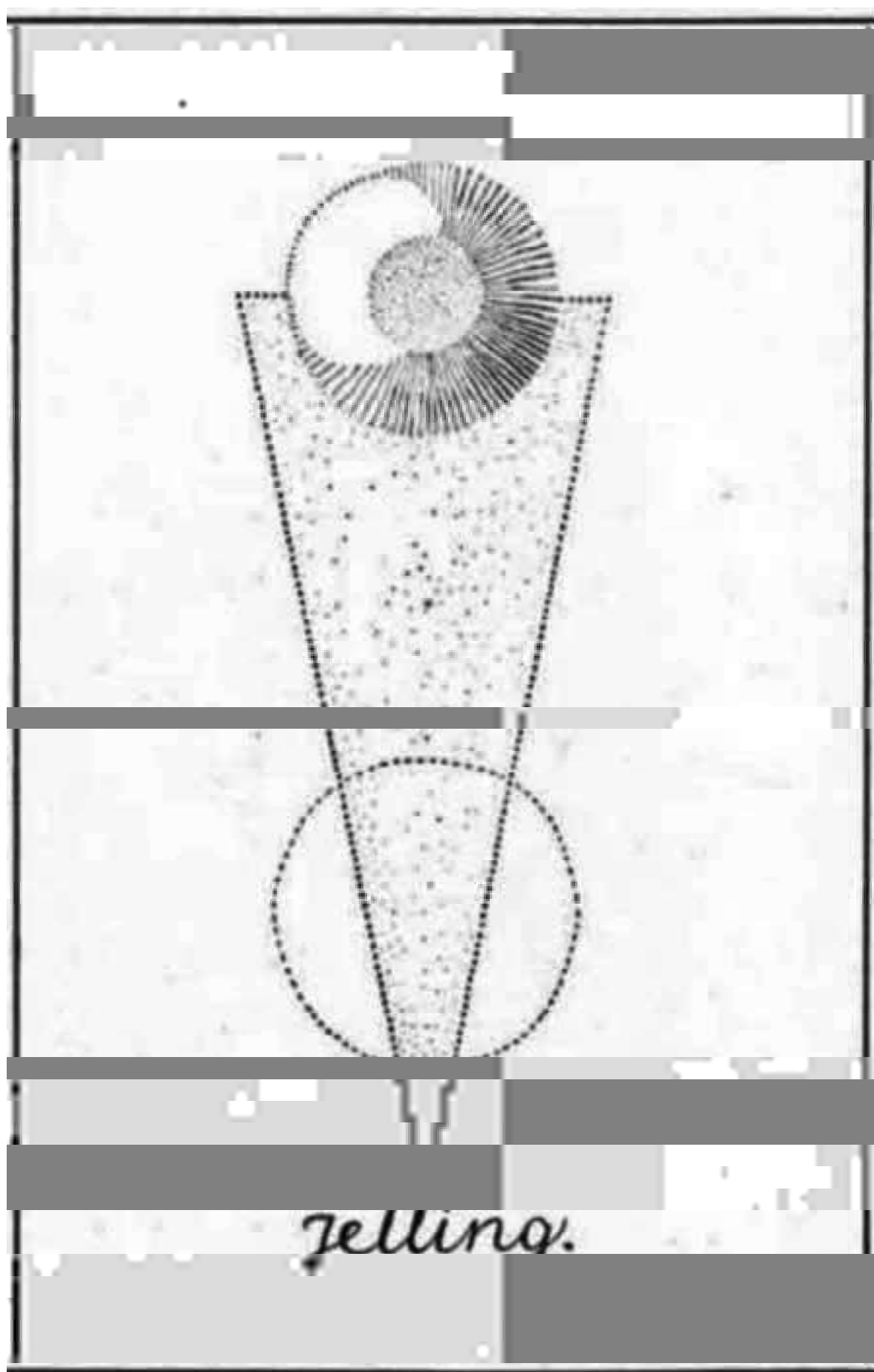
Mange mennesker er sikkert istand til at tænke og opleve sit «Jeg». Men hvor stammer dette «Jeg» egentlig fra? Det kan her påvirke os dybt virkelig at få en erkendelse af, at mennesket ikke selv skaber dette «Jeg», men at det er en

gave fra guderne, fra de *Elohim*, Formens ånder eller Exusiai, som Bibelen taler om som skaberguder. De har så at sige ofret sit eget Jeg for at mennesket kunne få sit. Den egentlige offergerning, som Exusiai fuldbyrder, består i, at vort Jeg bliver tænkt af dem. Rudolf Steiner siger om disse ånders aktivitet: *“... Vore egne tanker er næsten intet. De er skyggeagtige, flygtige og uden egentlig substans. Men når et væsen af Exusiai's orden tænker, da tænker det os. Vort jeg er tænkt. Og det er til — det er værende — som tanke i et væsen af Exusiai's orden. Når vi her på Jorden siger jeg til os selv, hvad er det da egentlig, vi retter vor opmærksomhed imod? Ja, dette jeg: når vi udtaler ordet «Jeg», ser vi tilbage på dette jeg og betegner det med ordet. Vi retter bevidstheden mod det og giver det udtryk i ordet. Men for et væsen af Exusiai's orden er dette jeg ikke blot et ord eller en forestilling. Hos det er vort jeg en tanke — men en virkelig, virksom og real tanke.*

Vi er, fordi vi bliver tænkt af væsener af Exusiernes orden. Vort jeg har sin eksistens deri, at det bæres i deres tænkning. Og når vi selv siger «Jeg», til os, da konstaterer vi i grunden blot dette: at vi bliver tænkt af guddommelige væsener. I dette at være tænkt af guddommelige væsener ligger vort højere væsen. Heri består den dybere sandhed om vor eksistens.” 4

Kilder:

1. Tycho Brahe forenede dog flere forskellige synspunkter på Solsystemet i sit verdensbillede, det tychoniske.
2. https://danmarkshistorien.lex.dk/Skibss%C3%A6tningen_i_Jelling,_ca._950
3. Holger Mellerup: *Jellingstenen: en kærlighedserklæring til det nu et tusind år gamle minde om Danmarks fødsel som kristent folk og rige*, Falk Magnussens Forlag 1983.
4. Se *GA 270b*, s. 56.

Ny erkeoverlenker Siri Schultze-Floreng

Christward Kröner har overtatt erkeoverlenker-embetet etter João Torunsky. På den internasjonale synoden i Stuttgart fant dette skiftet sted.

Da Kristensamfunnet ble grunnlagt, var Rudolf Steiner nøye med hvordan strukturen i organisasjonen måtte være. Prestevielsen er lik for alle. Lenkerne har ansvar for et geografisk område. Og Syverkretsen som det øverste organ er satt sammen av fire lenkere og tre overlenkere, hvorav en er erkeoverlenker. Rudolf Steiner var bestemt på at det måtte være en, og bare én som har det siste ordet. En som har et overordnet ansvar. Steiner ga en beskrivelse av hvordan erkeoverlenkeren skulle settes inn i embetet, og det finner sted innenfor Menneskevielsens handling. Det ytre tegn på lenkerembetet er en krage. Lenkernes krage rekker til overarmen, overlenkernes til underarmen og erkeoverlenkerens til hånden.

Christward Kröner ble presteviet i 1990 og har vært virksom som prest i menighetene i Johannesburg, Bremen og Hamburg-Blankenese. Noen år var han med i ledelsen av presteseminaret i Hamburg. Fra 2005 har han vært med i syverkretsen og fra 2007 som overlenker, så han er ikke ukjent for oppgavene. De to andre overlenkerne er Oliver Steinrueck og Martin Merkens. Overlenkerkontoret har flyttet fra Berlin til Stuttgart. Nå har de en tettere tilknytning til menighetene og presteseminaret der.

Vi har publisert mange oversatte artikler fra Christward Kröners hånd i vårt tidsskrift, så navnet bør være kjent for

leserne. Vi ønsker ham lykke til i embetet, og måtte Kristen-
samfunnet utvikle seg også under hans ledelse!

Minneord – Målfrid Hestnes Amundin

Født 22. november 1947, død 11. juli 2026.

Målfrid ble født i Trondheim i den aller mørkeste tiden på året, sent i november – når dagen er kort og lyset svakt. Hun brakte imidlertid lyset med seg, det tindrende lyse vesenet som preget henne. Venninnen Gretha sa: «Målfrid var så omsorgsfull og positiv, alltid inkluderende og aldri sur! Vi kunne stole på Målfrid. Og hun skapte trivsel der hun kom».

Hun fant veien over terskelen til den guddommelige verden i Johanni-tiden, når lyset er på det sterkeste, når solen står på det høyeste. I Menneskevielsens handling tales det om fylden av Verdenslys, om den modnende glans. I denne Johanni-stemningen forlot Målfrid sitt jordiske legeme og gikk inn i den lysfylte, skinnende dag - for hun var inderlig forbundet med Kristus.

Målfrid tjente menneskene, i familien, på skolen, i all sin skapende aktivitet. Målfrid var oppreist, sterk, ærlig og direkte, redelig og sosial – svært omtenksum og ansvarbevisst. Hun var ikke redd for å si sin mening direkte, og hun kunne si flertallet imot, men det var ikke alle som tålte

hennes ærlighet og direkthet, og det er heller ikke alle som tør å stå frem slik hun gjorde. Så hadde hun også en utpreget rettferdighetssans.

Målfrid hadde en fin barndom med nærhet til Trondheimsfjorden, med lukten av salt sjø og tang, som hun elsket. Hun hadde solide, gode foreldre. Men allerede ved skolestart visste hun at hun heller ville tegne enn regne. Og Målfrid var flinkt til å tegne. Hun hadde en lang skolevei, som hun gikk sammen med venninnen Gretha, i all slags vær og mens det ennå var dunkelt i den mørke årstiden. Allerede som fireåring fikk hun oppleve sorg og smerte. Hennes lillebror ble født da hun var tre år, og hun hadde det så morsomt med ham: «Jeg husker ham godt, for vi var så samstemte, reagerte på hverandres opplevelser i både latter og gråt. Høsten 1951 fikk jeg meslinger, og Arvid fikk det etter meg. Han fikk komplikasjoner og døde på våren 1952. Min opplevelse av sorg har fulgt meg.»

Målfrid flyttet til Oslo for å begynne på Statens lærerhøgskole i forming. Der møtte hun mange nye venner som skulle følge henne gjennom hele livet, og året etter gikk hun på billedvev. Så gikk veien videre til Järna for å delta på et sommerkurs i 1970, og der traff hun sin store kjærlighet, Gert. Målfrid satt sammen med en venn i gresset da Gert gikk forbi lenger borte. De hadde aldri snakket sammen, men Målfrid pekte på Gert og sa: Ser du den mannen der borte? Han skal jeg gifte meg med. Det var kjærlighet ved første øyekast, og 3. august 1973 giftet de seg.

Målfrid og Gert har holdt sammen gjennom tykt og tynt, i glede og sorg, medgang og motgang. Hun støttet ham kjærlighetsfullt gjennom hans 20 år med sykdommen

Parkinson, og hun var en viktig støttespiller for å bearbeide og gi ut hans dikt. Den 3. august 2026 ville de ha feiret 53 års bryllupsdag. Det nygifte paret bodde i Järna i over tre år. 1974-75 gikk hun på Almena linjen der hun fikk venner for livet. Mange av Målfrid og Gerts gode venner gjennom hele livet møttes der. Siden gikk Målfrid på pedagogiske linjen, og deretter et år med biodynamisk landbruk. Hun hadde stor kunnskap om naturen og nyttevekster og deres legende virkning, og valgte for det meste en naturlig måte å styrke kroppen på.

Fra 1975 bodde Målfrid og Gert i Oslo. Da arbeidet hun som håndarbeidslærer på Steinerskolen på Hovseter, og Gert som eurytmist. Parallelt var hun med i et veveverksted midt i byen med vinduer ut mot Grünerløkka. Der satt hun med gode venner og arbeidet.

Målfrid var til stor inspirasjon for andre mennesker, både i samtaler og med kunnskap hun delte om teknikk og materialer, samt dukkekurs, samtaler om pedagogikk, og ikke minst om tiden de levde i. Kollegene på skolen møttes jevnlig for faglig utveksling og de opplevde henne som fantasifull og kreativ, alltid med nye ideer, og om hva som kunne gjøres annerledes. Alltid var hun inkluderende, men også direkte og realistisk.

Målfrid hadde ventet lenge på sine etterlengtede tre døtre. I 1979 kom endelig Sunniva. Fire år etter ble Ellisiv født og i 1984 ble kom yngstebarnet Monika, og nå var familien komplett. Samme året kjøpte familien et stort gammelt, hvitt sørlandshus i Holmsbu. Her var Målfrid og Gert med på å starte Steinerskolen på Hurum. Det var et idyllisk paradis med undulater, kaniner, katter og kattunger. Melk

i spann og grønnsaker ble kjøpt på den biodynamiske gården Bergsmyrene. Barna husker at de skilte seg ut i Buktegata. Ikke gikk de på nærskolen, ikke kjøpte de mat i nærbutikken, ikke gikk barna på søndagsskole, og ikke hadde de gardiner som dekket halve vinduene. Når det var mulig, dro familien til Søndagshandlingen for barn i Kristensamfunnet i Oslo, med nyflettede fiskebensfletter i håret og pene kjoler, for man måtte pynte seg når man skulle til Oslo. Som mor var hun kjærlig-streng, men også raus, opptatt av skikkelighet og orden: Barna måtte innrette seg, spørre om lov. Hun var en tydelig leder og pedagog, også for egne barn. Da barna ble ungdommer satte hun ikke strenge grenser, men formidlet mottoet Frihet under ansvar. Hun var en trygg havn som døtrene alltid kunne komme tilbake til. Målfrid gikk sine egne veier, sterkt rotfestet i holdninger, etikk og moral. Hun gikk foran som et eksempel med kunnskap og medmenneskelighet, og gjennom samtaler og sin tilstedeværende og varme person var hun med på å berike mange liv på sin vei.

Målfrid trakk seg tilbake fra Kristensamfunnet for en god del år siden, på grunn av omstendigheter hun syntes var vanskelige å akseptere. Men for over et år siden kom hun, noe nølende, tilbake og begynte også å delta i torsdagsmøtene. I denne tiden opplevde Daan Ente at hun spredte mye kjærlighet og glede rundt seg i menigheten.

Målfrid viste sin oppreisthet, direkthet og ærlighet, også da hun selv ble syk for tre år siden. Da måtte Gert komme på et sted der han kunne få hjelp av andre enn Målfrid. Nå måtte hun tenke litt på seg selv. Diagnosen svulst i hodet tok hun med stoisk ro, hun gjennomgikk behandling, både

stråling og kjemoterapi. Svulsten la seg til ro – og Målfrid fikk tre gode år som hun brukte godt. Da svulsten våknet og begynte å vokse, stod Målfrid rank overfor døden – hun var forberedt, ganske sikkert også gjennom det hun visste om livet som kommer etter døden. Hun sa til en venninne som kom på besøk: «Du, jeg er ikke redd for å dø; jeg lengter etter noe annet nå». Hun spurte legen konkret hvor lenge hun hadde igjen, og legen anslo 2-4 måneder. Hun skrev i en SMS: «Dette er min siste vår i livet, og jeg har takket nei til mer cellegift. Det kjennes godt og riktig; legen antydde 3-4 måneder liv til, en rolig og sindig periode med avskjeder og farvel.» Hun bad selv om å få motta den siste olje mens hun var våken og bevisst; det skjedde hjemme, der hun satt oppreist i sofaen med Gert og barna til stede. Det ble en høytidsstund.

Målfrid var en tjener for alle menneskene rundt seg, men hun var også en forkynner, som Johannes var det. Hun forkynnte gjennom handling, hun preket ikke kristendommen, hun levde den. Hun ytret sin mening – ærlig og tydelig – idet tjente hun HAM som sa:

Jeg er veien, sannheten og livet.

Kirsten Thomassen

Prest i Kristensamfunnet i Kassel, Tyskland

Bjærken

Og vintren stunder til, de første skjærver
av fagert isglimt lyser mellom stener, -
og høit i luften
ser jeg er bjærketre, som spiler sine nerver,
det høie brus av trette, triste grener!

Op over skogene staar bjærken kold,
og fra det høie skumrer den i vold
en himmel, violet som kvindedrømme,
der strømmer gjennom grenene og væver
sit yndefulde ingenting
ned i den tørre krone, saa den lever - -
Dens omrids falder væk, men med et smil
staar stammen, krøket bakom kronens strømme,
og fryser til, i bitterhet og tvil,
for i oktober
har ingen nogen ret, og ingen haaber.

Men jeg fornemmer,
du mørke bjærk, hvad dine grener gjæmmer!
for hun, den dype, violette luft,
hun visker i din visnende fornuft –
ja hun, som uten rædsel legger ind,
i livets tørre legeme sin kind,
hun nynner lavt, at bakom skyggekjolen
har hun bestandig ilinger av solen,
at nu i denne kveld hun bare ligner
en farve av det foraar, som velsigner,
men hvisker videre, paa dødens vei,
at der er vaarer forut, nok for dig,

at *du* staar stille, med din rot begravet,
men *hun* er fri, og ute ser hun havet,
det store hav, som dufter og som flommer,
rundt hele verden med sin salte sommer!

Mot stammen vil jeg bøie mine arme,
og panden, som er grublende og graa –
velsignet være jeg, som ser deg staa
men kronen, som gjennomstrømmet av det blaa -!
Som ser, at med sin fine legemsvarme,
der fylder dine grener uden vegt,
tar hun din sorte stamme, dine arme,
din store skjæbne i sin varetekt - -
Du tviler, mørke bjærk, du sturer nu,
men jeg forstaar, og det skal ogsaa du, -
du skal forstaa det, når i foraarstunden
tilbake i sit rike hun er runden –
Naar hun er veket i det lyse hvælv,
og varmt gaat over i en vaarskys rødme,
da staar du reddet ved den vilde elv
og grønsker i din sommerlige sødme!

*Olaf Bull,
Samlede dikt, 1934*

Gravferder

Edith Synnøve Berg

- Født 14. juli 1934 i Lyngen i Troms
- Død 1. mars 2026 på Brundalen helse og velferdssenter, Trondheim.
- Utsigning, 3. mars i hjemmet
- Bisettelse 16. mars, Svanholms seremonirom på Moholt.
- Menneskevielsens handling for den avdøde 23. mai 2026, Kristensamfunnet.

Lars Hektoen

- Født 13. august 1949
- Død 28. april 2026
- Utsigning 8. mai
- Bisettelse 19. mai kl. 11.30 i Ris kirke med Den norske Kirkes rituale.
- Menneskevielsens handling for den avdøde, 30. mai i Mikaelkirken.

Karine Johanne Oddekalv

- Født 3. juli 1924 på Oddekalv i Solund
- Død 10. mai 2026 i Bergen
- Bisettelse 21. mai, Møllendal i Bergen

Karin Vefling

- Født 28. november 1938
- Død 31. mai 2026
- Utsigning 3. juni, Haslum lille kapell
- Bisettelse 11. juni, Haslum store kapell
- Menneskevielsens handling for den avdøde 13. juni, Mikaelkirken.

Målfrid Nora Hestnes Amundin,

- Født 22. november 1947
- Død 11. juli 2026
- Utsigning 13. juli, Mikaelkirken
- Bisettelse 16. juli, Mikaelkirken
- Menneskevielsens handling for den avdøde 1. august 2026, Mikaelkirken

Menigheter

Kristensamfunnet i Bergen, John Lunds plass 1,
5007 Bergen. bergen.kristensamfunnet@gmail.com

Svenn Olav Kalvø, Eidsvågveien 21 B, 5101 Eidsvågneset.
917 33 333, svennolav@gmail.com

John Rawcliffe (pensjonist), 905 53 065,
john.rawcliffe@gmail.com

Kristensamfunnet i Oslo, Mikaelkirken,
Oscarsgt. 84, 0256 Oslo. post.kio@kristensamfunnet.no

Kristine Høiland, Holmboes gt. 6B, 0357 Oslo
901 04 937, krishoei@online.no

Daan Ente, 484 43 975, ente.daan@gmail.com

Kristensamfunnet i Hamar og Mjøsområdene

Daan Ente, Vardebergvegen 474, 2337 Tangen
484 43 975, ente.daan@gmail.com

Kristensamfunnet i Trøndelag,
Prinsensgt. 53, 7011 Trondheim.

Siri Schultze-Florey, Henrik Ourensvei 3, 7069
Trondheim, 476 00 635, siris-f@hotmail.com

Markus Schultze-Florey, Henrik Ourensvei 3, 7069
Trondheim, 909 84 725, markussf@online.no

Kristensamfunnet i Stavanger

Siri Schultze-Florey, Henrik Ourensvei 3, 7069
Trondheim. 476 00 635, siris-f@hotmail.com

Markus Schultze-Florey, Henrik Ourensvei 3, 7069
Trondheim. 909 84 725, markussf@online.no

Kristensamfunnet i Norge - www.kristensamfunnet.no

Forsidebilde: Kristin Skrivervik

Baksidefoto: Nils Langeland

Neste frist for innlevering 8. november 2026

Lay-out: Gry Veronica Alsos

Ansvarlig redaktør: Siri Schultze-Florey